

ARTICULUS SEPTIMUS

*Utrum Theologorum consensus,
ac fidelium sensus
certum exhibeant divinae traditionis testimonium.*

§ I.

Exponitur status quaestio[n]is.

362. Duas quaestiones simul complectimur in hoc articulo, cum enim earum solutio iisdem fere principiis nitatur ac Patrum auctoritas, post ea quae de hac disputavimus, facile est illas brevius expedire. At imprimis pauca praenotemus oportet ad utriusque intelligentiam.

363. I. Ac *quoad 1^{am}*, diximus (n. 346.) periodum *Patrum* claudi saeculo XII.; post quod tempus sequuta est *Scholae* institutio, cuius est doctrinam a Patribus acceptam nova ac pressiori methodo proponere ac docere. Hinc Scholastici Doctores subrogati sunt in Patrum loco; et hoc faciunt quae scribit S. Gregorius (*Moral.* I. 36. c. 17.): « cum annosa arbusta succiduntur, in eorum robore tenera virgulta succrescent ». Verum est, ut inquit Canus (l. 8. c. I.), « fuisse in schola quosdam Theologos ascriptios, qui universas quaestiones theologicas frivolis argumentis absolverint, et vanis invalidisque ratiunculis magnum pondus rebus gravissimis detrahentes, ediderint in theologiam commentaria vix digna lucubratione anicularum. Et cum in his Sacrorum Bibliorum testimonia rarissima sint. Conciliorum mentio nulla, nihil ex antiquis Sanctis oleant, nihil ne ex gravi philosophia quidem, sed fere e puerilibus disciplinis, scolastici tamen, si superis placet, Theologi vocantur: nec scholastici sunt, nedum Theologi, qui sophismatum faeces in scholam inferentes, et ad risum viros doctos incitant, et delicatores ad contemptum ».

364. Verum quorundam defectus non debent in ipsam *Scholam* transferri. Quare eos Theologos hic consideramus, qui recte im-

plent ipsius scholasticae theologiae munera. Haec vero ad tria revocat idem Canus (l. c. cap. 2.): « primum est, ut quae in sacris litteris et Apostolorum traditionibus abdita continentur, ea in lucem quasi e tenebris eruantur. Colligit enim Theologus ex principiis fidei a Deo revelatis conclusiones suas, atque in principiis ipsis implicitas per argumentationem naturae consentaneam explicat... Habet rursum haec disserendi in schola facultas alium propositum scopum, fidei nostrae adversus haereticos defendendae... Quod si scholae doctor non possit docere fideles doctrinam sanam, et eos, qui sanam non habent, redarguere, apud vulgus Theologus esse aliquando poterit, revera nunquam erit... Spectat denique ad scholasticorum functionem Christi Ecclesiaeque doctrinam, quantum fieri potest, ex disciplinis humanis aut illustrare, aut etiam confirmare ». Quae omnia scholasticus Theologus praestat apta methodo, res accurate definiendo, distincte partiendo, solide probando.

365. Haec quidem est germana idea Theologorum scholasticorum. Nunc ad eorum auctoritatem statuendam, recolendae sunt distinctiones adhibitae ad Patrum auctoritatem definiendam. Ac primo non agitur hic de doctrina mere humana, sed de doctrina *sacra*; ad quam tamen pertinent non modo ea, quae Theologi docent tamquam *de fide*, sed etiam ea quae docent tamquam *theologice vera*, quatenus etsi proprie revelata non sint, ex revelatis tamen inferuntur, ac cum illis sunt intime connexa. Patet autem non eamdem notam mereri propositionem oppositam doctrinae, quam Theologi communiter tradunt tamquam *de fide*, et aliam oppositam doctrinae, quae communiter traditur tamquam *theologice vera*: de qua re cf. quae diximus in tract. *de Virt. Infusis* (n. 458. seqq.).

366. Nec agitur de sententia unius vel alterius, aut etiam plurium Theologorum, ceteris contradicentibus. Tunc enim obtinet quod profert Canus (l. c. cap. 4.): « Theologorum scholasticorum etiam multorum, si alii contra pugnant viri docti, non plus valet ad faciendam fidem, quam vel ratio ipsorum, vel gravior etiam auctoritas comprobarit. Videlicet in scolastica disputatione plurium auctoritas obruere Theologum non debet; sed si paucos viros modo graves secum habeat, poterit sane adversum plurimos stare.

Non enim numero haec iudicantur, sed pondere... Quo loco arguendi sunt scholastici nonnulli, qui ex opinionum, quas in schola acceperunt, praeiudiciis, viros alias catholicos notis gravioribus inurunt... Alia sunt scholae placita, de quibus mox dicturi sumus [quae communi consensu traduntur]; alia sunt praecepta sectae, de quibus modo loquimur. Quae ab illis dissident, ea notam habent; quae ab his, non habent. Nec enim si quid aut Scoticis aut Thomisticis pronuntiatis contrarium est, error illico est » (1).

367. Quaeritur igitur de auctoritate Theologorum, quando *unanimi consensu* aliquid docent, non ut opinionem, sed ut certam sententiam vel *de fide*, vel *theologice certam*. Certe huiusmodi auctoritas non est contemnenda eo praetextu, quod doctores illi recentiores sunt; ut enim optime advertit Canus (l. c. cap. 4.): « Quemadmodum qui Theologos Christo succedentes contemnebat, Christus is etiam Dominum contemnebat; ita qui Theologos iuniores antiquis succedentes despiciat, hic Christum quoque ipsum despiciat necesse est. Unde Chrysost., sive quis alius fuerit, in Commentariis super Matthaeum Imperfectis, hom. 42.: “ Cum audieris, inquit, aliquem beatificantem antiquos doctores, proba qualis est circa suos doctores. Si enim illos, cum quibus vivit, sustinet et honorat, sine dubio illos, si cum illis vixisset, honorasset. Si autem suos contemnit, si cum illis vixisset, illos contempsisset... ” Nimirum pharisaeorum instar haeretici ratiocinantur. Si essent scholastici doctores, quales erant Hilarius, Hieronymus, Basilius, sequeremur eos; si in diebus Augustini, Ambrosii,

(1) Recte tamen advertit Card. Franzelin. (de Traditione, etc. th. 17. pag. 212.), quod in his quae ambigua manent, quantum est ex auctoritate Theologorum, non statim negligenda est quaestio, nec principum theologiae auctoritas contemnenda; sed rationum inquisitio est instituenda. « Hoc autem examine rite instituto, perspicuum fiet, doctrinam principum scholae, Lombardi, Halensis, S. Bonaventurae et maxime S. Thomae in sententiis quidem constantibus ac communibus nonnisi compendium esse ac summam doctrinae Patrum, et praedicationis ecclesiasticae; tum vero in iis etiam capitibus, quae magis ambigua sunt et in opinione posita, congruentiam et nexus magis minusve arctum cum eadem praedicatione ecclesiastica non deesse... Propter hanc intimam connexionem cum doctrina Patrum et cum intellectu catholicis universim, auctoritas principum scholae, et praeceteris S. Thomae, per se sola non quidem irrefragabilis est, veneranda tamen et inter privatos doctores praecipua. »

Hieronymi fuissemus, non essemus socii Manichaei, Novati, Vigilantii, Pelagii, Joviniani. Itaque testimonio sunt, quod filii sunt eorum, qui sanctos antiquos contempserunt cum iuniores scholae Theologos pro nihilo putant... Quamdiu igitur Christi corpus, hoc est, Ecclesia fuerit, ad divinam procurationem pertinebit, ut ii, qui in Ecclesia sacrae doctrinae doctores habentur, tamquam a Deo dati veritatem in fide teneant, ne populus parvolorum more circumferatur ».

368. *Quoad 2^{am} quaestionem*, duo monenda sunt. Primum est communem fidelium sensum in rebus fidei et morum, non solum manifestari explicitis theoreticis sententiis; sed etiam implicite usibus, ritibus, precibus, externis quibuscumque actionibus, quae utpote revelatis veritatibus innixaes, eas supponunt, easdemque manifestant. Alterum exponemus verbis Cani (l. 4. c. 6. ad 14um.): « Duo sunt rerum genera, ut alias dictum est, quae ab Ecclesia creduntur. Unum est earum, quae ad omnes aequae pertinent... et in hoc genere non est valde difficile omnium fidem sensumque cognoscere... Alterum est genus earum rerum, quas cognoscere non rudium et imperitorum in Ecclesia, sed maiorum et sapientium interest... Quo in genere, si vulgarem plebis sententiam roges, perinde erit, ut si a caeco sensum colorum postulares. Caute igitur atque prudenter, cum huiusmodi fortasse res in sermonem popularem incident, qui in vulgo paulo modestiores sunt, nihil omnino affirmate asseveranterque pronuntiant; sed id se credere ac sentire in hisce rebus profitentur, quod Ecclesia credit ac sentit... Nunc illud dicimus, in communi omnium controversia certum argumentum ex communi fidelium sensu depromi... In fide autem earum rerum, quae propriae sunt doctorum atque sapientium, solam horum sententiam expetendam, vulgi ne exspectandam quidem ».

369. His itaque adnotatis —

§ II.

Solvitur proposita quaestio.

PROP. XVII. — 1. *Concors Theologorum doctrina de re ad fidem aut mores pertinente, legitimum ac certum criterium est divinae traditionis* — 2. *Atque idipsum tribuendum est catholico sensui ac consensui totius populi christiani, sive ille explicita professione declaretur, sive implicita factis ac praxi continetur.*

370. *Prob. prima pars.* I. *Concors Theologorum sententia in re ad fidem aut mores pertinente aequivalet, singulis aetatibus, ipsius Ecclesiae doctrinae. Atqui Ecclesia neque in docendo, neque in credendo errare unquam potest in rebus ad fidem ac mores pertinentibus. Ergo neque concors illa ac certa Theologorum sententia falsa potest inveniri.*

Prob. mai. — 1) Scholae catholicae, sed praecipue theologicae, iure semper sunt sub tutela Ecclesiae, a qua debent institui, dirigi ac gubernari. Licet hoc ius, recentioribus temporibus, alicubi fuerit violatum; inde tamen a saeculo XII. usque ad XVIII., scholae et academiae theologicae « nonnisi auctoritate Sedis Apostolicae erant et censebantur legitimae, Pontificis diplomate erectae ac munitae, sub continua ipsis Sedis Apostolicae vigilantia constitutae, ius suum omne, sua privilegia, suam in docendo auctoritatem derivabant ab Ecclesia » — Recentiori etiam aetate, semper ac aliqui e doctoribus ad periculosas doctrinas inclinare videbantur, sive ab Academiis, sive ab Episcopis, sive denique ab ipso S. Pontifice coercebantur — Si qua ergo doctrina, ad fidem aut mores pertinens, traditur non ab uno vel altero doctore, sed communi scholiarum consensu, quin custodes depositi reclamaverint unquam; nonne merito censemur eam esse doctrinam ipsius Ecclesiae?

2) « Sive qui confessiones audiunt, inquit Canus (l. c.), sive qui ad populum habent conciones, utrique plebem instituunt, ut a Theologis acceperunt ». Addi potest, S. Pontifices ac Concilia Academias ac doctores in consilium adhibere. « Ita fit, prosequitur

Canus, ut Ecclesia eorum in fidem communem errorem dissimulando, Christi fideles suo silentio deciperet. « Error enim, cui non resistitur, approbatur; veritas cum non defenditur, opprimitur, » ut Innocentius ait dist. 83. c. *Error*: atque Deus ipse, si Theologorum omnium errorem non aperiret, in necessariis christiano populo deesset. Quid enim facturus est populus imperitus, nisi eos sequi, quos pro illo tempore ecclesiasticae doctrinae magistros accepit? »

3) Imo Theologorum auctoritate plurima Ecclesia definivit: « Quippe trecentos abhinc annos (tempore Cani), si quas Ecclesia haereses condemnavit, si quae de fide et moribus decreta tulit, in utrisque Scholasticorum subsidio et diligentia vehementer adiuta est. Id quoniam constat inter omnes, quibus vel conciliorum gesta, vel negotia cognitionis fidei sunt cognita, fateamur necesse est, doctores scholasticos simul omnes in fide et moribus errare non posse ».

4) Experientia denique constat, tum nihil unquam unanimiter docuisse Theologos, tamquam ad fidem ac mores pertinens, quod falsum deinde fuerit inventum; tum Patrum ac Ecclesiae ipsius auctoritatem denique despississe, qui communem initio Theologorum consensum contempserent. « Nullum dogma, inquit Canus (cap. 4.), reperiatur, quod eadem mente oreque scholastici omnes certe ac firmiter asseruerint, quin idem in universum Ecclesia teneat... Si aliquid invenire haeretici possunt, proferant, et tacebimus ». Et (cap. 1.): « Lutherani omnes ad unum scholae nostrae auctoritatem et mirifice contemnunt, et inimice insectantur. Atque hinc fortasse, tamquam ex primo fonte, reliquae istorum haereses derivatae sunt. Principio namque, quod erat facile, scholae auctoribus contemptis, scholae quoque iudicia contempserunt. His neglectis, mox necesse erat, ut Hieronymus, Augustinus, Gregorius, Ambrosius, Basilius negligenter, quos Theologi recentes dogmatum suorum auctores habebant. At antiquis Sanctis posthabitatis, respectui quoque habita sunt eorum Concilia. Unde consecutum est, ut et libros quosdam canonicos, et ecclesiasticam auctoritatem Lutherani considerent... Connexae quippe sunt, ac fuere semper, post ortam scholam, scholae contemptio et haeresum pestes ».

371. II. Haec eadem auctoritate confirmari possunt. Etenim Martinus V. (*Inter cunctas*) hanc Wicleffi propositionem proscriptis: « Universitates, studia, collegia, graduationes, et magisteria in iisdem sunt vana gentilitate introducta; tantum prosunt Ecclesiae, sicut diabolus » — Pius VI. (*Auctorem fidei*) has notavit Pistoriensium propositiones: « Insectatio, qua synodus scholasticam exagitat velut eam, quae viam aperuit inveniendis novis et inter se discordantibus systematibus quoad veritates maioris pretii... quatenus in scholasticam reiicit privatorum vitia, qui abuti ea potuerunt, aut abusi sunt: falsa, temeraria, in sanctissimos viros et doctores, qui magno catholicae religionis bono scholasticam excoluere, iniuriosa, favens infestis in eam haereticorum conviciis » — Et: « Adsertio, quae conviciis et contumeliis insectatur sententias in scholis catholicis agitatas, et de quibus Apostolica Sedes nihil adhuc definiendum aut pronuntiandum censuit: falsa, temeraria, in scholas catholicas iniuriosa, debitae apostolicis constitutionibus obedientiae derogans » — Gregorius XVI. prohibuit opera Hermesii, etiam quia continent propositiones « in catholicas scholas iniuriosas » — Proposita fuit D. Bonnetty subscribenda haec propositio: « Methodus, qua usi sunt D. Thomas, D. Bonaventura et alii post ipsos scholastici, non ad rationalismum dicit, neque causa fuit, cur apud scholas hodiernas philosophia in naturalismum et pantheismum impingeret. Proinde non licet in crimen doctoribus et magistris illis vertere, quod methodum hanc, praesertim adprobante, vel saltem tacente Ecclesia, usurpaverint » — Et Pius IX. de libris Guntheri notavit, quod « ab iis in catholicas scholas dictieris non abstinuerit, quae recolendae memoriae Pius VI. decessor noster solemniter damnavit » — Idem S. Pontifex de conventibus Theologorum Germaniae scribit: « Neque ignorabamus, in Germania etiam falsam invaluisse opinionem adversus veterum scholam, et adversus doctrinam summorum illorum doctorum, quos propter admirabilem eorum sapientiam et vitae sanctitatem universalis veneratur Ecclesia..... Qua falsa opinione, *ipsius Ecclesiae auctoritas in discrimen vocatur*, quandoquidem ipsa Ecclesia non solum per tot continentia saecula permisit, ut ex eorumdem doctorum methodo, et ex principiis communi omnium catholicarum scholarum consensu sancitis theologia exoleretur

scientia, verum etiam saepissime summis laudibus theologicam eorum doctrinam extulit, illamque veluti fortissimum fidei propugnaculum, et formidanda contra suos inimicos arma vehementer commendavit ». Cf. Denzinger (Enchir. nn. 505. 1439. 1442. 1487. 1508. 1511. 1532.) — Haec quidem honorem scholae, et generatim eius auctoritatem vindicant. Sed ad rem praesentem directe faciunt quae scripsit Pius IX. ad Archiep. Monach. (12 Dec. 1863.): « Etiamsi ageretur de illa subiectione, quae fidei divinae actu est praestanda, limitanda tamen non esset ad ea, quae expressis oecumenicorum Conciliorum aut Rom. Pontificum huiusque Apostolicae Sedis definita sunt; sed ad ea quoque extendenda, quae ordinario totius Ecclesiae per orbem dispersae magisterio tanquam divinitus revelata traduntur, *ideoque universalis et constanti consensu a catholicis Theologis ad fidem pertinere retinentur* ».

372. III. Idipsum inde etiam suaderi potest, quod in quacumque arte peritis credendum est; nec gravi morbo laborans medicorum omnium consilium sine temeritate reiiceret. Quem prudentem agendi modum exemplo confirmant Patres Conc. Viennensis (Clem. unic. de sum. Trinit.), dicentes: « opinionem illam, quae dicit tam parvulis quam adultis conferri in baptismo informantem gratiam et virtutes, tamquam probabiliorem et doctorum modernorum theologiae magis consonam et concordem, fore a catholicis eligendam » (cf. *de Virt. Infusis*, n. 37.). In quae merito advertit Canus (l. c. cap. 4.): « Si ergo in re, quae olim inter ipsos etiam scholasticos Theologos controversa fuerat, opinio concors iuniorum tanti apud Patres in concilio fuit, quanto magis nos res omni tempore ab schola praescriptas tenere ac revereri debemus? Et si opinatio ipsa Theologorum recentiorum communis fidem facit concilio, illudque inclinat, ut definiat huiusmodi opinionem esse tenendam; quid si non ex opinione, sed ex certo et minime circumductili animo quidquam Theologi omnes praeferint? »

373. *Prob. secunda pars. I. Ex rei veluti natura.* — 1) Ideo instituit Christus infallibile magisterium in Ecclesia, ut integra in ipsa conservaretur fides: id patet ex iis quae indicavimus (n. 329.).